

A férfi egy napon azt ígérte a nőnek, hogy soha nem fog meghalni. A nő a haját igazgatta, majd tétován a férfi vállára engedte a tenyerét. A férfi a kert vándorló árnyait bámulta, alkonyodott. Évek óta éltek a házban. A férfi szeretett a tornácon időzni, innen rálátott a kert virágágyására, a tölgyfákra, a világító derekú nyírekre, és a fatörzsekre, ágakra is felkúszó lonc örökzöld füzeire. A kert mögött tó kékllett, a távolban hegyek fehér kucsmái magasodtak.

Ahogy ideköltöztek, már az első napon találkoztak idegen halottakkal, akik a part felé hullámzó pázison és a lombok által vetett árnyékokon heverésztek vagy a tó partján időztek. Nem csodálkoztak, hiszen némelyik halott éppen velük érkezett. A nőnek népesebb családja volt, ő több halottal bírt, közülük soknak sír sem jutott. A férfi és a nő olyan korba születtek, amikor nem lehetett minden elhunytat eltemetni.

Soha nem halok meg, mondta a férfi a nőnek azon a napon, és talán bólintott is. Idővel a férfi halottai a nő halottai lettek, s nem volt ez másként fordítva sem. Természetes dolognak tekintették, hogy a sajátjuknak tekintik a másik gyászait. Ám a halottak is csak olyanok voltak, mint az élők, éppúgy ünnepeltek, társaságokat alkottak, szövetkeztek, árulkodtak és vitatkoztak. Némelyik halott barátságos és nyíltszívű volt, a másik mogorva és hallgatag. S akadtak köztük kellemetlen alakok is, ezek állandóan pereltek, nyugtalanok voltak, hiábavaló kérdésekkel zaklatták őket, folyvást lázadoztak. A halottakkal többnyire a nő foglalkozott, beszélgetett vagy játszott velük, hallgatta a panaszaikat és az észrevételeiket, s néha igyekezett meggyőzni őket, hogy nincs mód visszatérniük az életbe. A halottak a tavaszi rügek és a kavargó hóhullások mögül, az őszi avarból figyelték őket, halott tekintetük halott tükrén az ő életük tükröződött. Némelyik halott békésen viselte a sorsát, mások folyvást próbálkoztak, visszatértek volna, lehetőségek után kérdezősködtek, akaratoskodtak. Lehetett érteni a kifogásaikat. Egyeseknek igazán rövidre szabott idő jutott, másokat az a sors igazságtalansága, megint másokat az értelmetlen emberi kegyetlenség kínozta meg.

Soha nem halok meg, mondta a férfi azon a napon.

Köszönöm, mondta a nő.

Soha, mondta a férfi.

Köszönöm, mondta a nő.

Ha a halottaknak már nem volt mit mondaniuk, vagy belefáradtak a jogos vagy kevésbé jogos panaszukba, visszatértek az éjszakába. Tévedés azt hinni, hogy a halottak kizárólag az éji világban lakoztak, hogy csakis a sötétség hívja elő őket. Számszám voltak halottak, akik egy délután álmos pillanatába, mások a hajnali ködbe tértek vissza, és aztán néha különösebb ok nélkül hosszán elmaradtak, és soká jelentkeztek újra. Ha a férfi a harmattól vagy az esőtől átázva tért meg a házba, sokáig szürcsölte a forró teát, a bögrét az asszony adta a kezébe.

Némelyik halott nem akart elenni, állandóan a kertben téblábolt, de mert az efféle szerzetből mégsem volt nyomasztóan sok, a férfi és a nő úgy döntöttek, hogy nem csinálnak ebből problémát. Most már mindig velük maradt néhány halottuk, s

ők, ha kipillantottak az ablakon, bármikor láthatták őket. Ám a kert, az ő kertjük mintha segített volna nekik, maga is szabályozta a halottak jelenlétét, mintha lombjai, füvei, nyíló és hervadó virágai, az égi történések fakasztotta árnyékfoltok, a lágy permetezéssel hulló vagy vadul csapkodó esők és a szélfúvások révén óvta volna magát a túlzások bonyodalmaiktól. A kert soha nem engedett magába annyi halottat, ami a rend felborulását veszélyeztette volna. De ahogy múltak az évek, a kertben tanyát verő élettelen lények száma mégiscsak növekedett, aztán egy-két halott a házba is bejáratos lett, nem csak afféle régi, örökölt tárgyak, fényképek segítségével, de egy ajtónyikordulásból, a nyári álmukból fölköltött őszi kabátok illatából is ők köszöntek vissza. Volt egy halottuk, aki madártej habjaival köszönt rájuk.

Amikor a férfi beteg volt, a nő ápolta őt. Amikor a nő gyengült el, a férfi hozott gyógyszereket a városból, sőt orvost is kerített. A priznicet mennyire szerették. Szerettek teregetni. Szerettek mosni, együtt főzni, szerették a hajnalokat. Olykor a tornácon szerelmeskedtek, és a halottak nézték őket. Egészen közel jöttek, és sóvárogva figyelték a mozdulataikat.

Soha nem halok meg, mondta azon a napon a férfi.

Soha?, kérdezte a nő.

Soha, mondta a férfi.

A nő emelte a férfi válláról a kezét.

Miért mondd ezt?, kérdezte.

Nem tudom, mondta a férfi.

Biztosan tudod, mondta a nő.

A halottak udvaroltak is. S hiába is tagadták volna, mindkettőjüket megkísértette a féltékenység zavaros érzése, a férfit különösen dühítette egy pimasz alak, aki föltűnően sokat sugdolózott a nő fülebe. A nő kuncogott, és élvezte a férfi gyötrelmét. Aztán másnap ő duzzogott, mert a férfi csevegett felszabadultan olyan apróságokkal, akik bár ismeretlenek voltak, de lehetnek volna az övéik is.

Nem igaz, hogy mindig boldogok lettek volna. A maguk módján azonban rájöttek, hogy a boldogtalanság érzése, amiért nyilván mindketten feleltek, bármikor megmutatja magát, sőt, bármikor táncba, érzésbe vagy mozdulatba hívja őket. S arra gondoltak, hogy a boldogság majd kései beismerésük lesz. Arra gondoltak, eljön majd az a pillanat, amikor közösen jelentik be, s a legkisebb kétely nélkül állítják, hogy boldogok voltak. S nem az lesz a fontos, hogy ennek az állításnak mennyi igazsága van, hogy így volt-e, hanem az, hogy kimondták.

Egy tavaszi reggel, amikor szokatlanul erős szél zúgatta a fákat, a nő kelt hamarabb. S mert nem akarta zavarni a férfit, a hálóköpenyét magára kapva, csöndesen osont ki a hálószobából. A kert halványkék párában úszott. A loncbokrok közelében sápadt kisgyerekek időztek, akik a nő testvérei, rokonai voltak, füstkarikákkal, a páratól csillogó faágakkal, levelekkel játszottak. A nő szórakozottan készítette a kávéját. Bugyogó vízzel forrázta le az üveghengerbe szórt darált kávéját, némi mandulaport, vaníliát hintett a fekete vízbe, majd a szűrővel a zaccot óvatosan alányomta. A nő két kézbe fogta a forró bögrét, és hagyta, hogy a

forró pára az arcát gőzölje. A nő a konyhaasztalt bámulta, amely roskadozott a friss zöldségektől, salátáktól, retkek piros fejeitől, paradicsomoktól, a jégsaláta halvány labdájától, valóságos őrzöngés volt ez, igazán túlzás. De már nem volt mit tenni. Talán meg kellett volna fésülnödni. Talán a másik papucsba kellett volna belebújni. Talán csak kicsit tovább kellett volna állni, lehunyta szemmel, itt, a konyhában, ahogy mindig is szokta reggelenként.

A nő felpillantott, és meglátta a férfit.

A férfi kint állt a kertben, a halottakkal beszélgetett.

A férfi maga is halott volt.

A nő letette a kávésbögrét, kibotladozott a tornágra. Bizonyára intett. Bizonyára kiáltott, vagy talán csak felnyögött, mindenesetre a férfi feléje fordította a tekintetét. S e tekintet nem mutatott sem fájdalmat, sem megbánást. Nem kért megbocsátást. Pedig elárulta őt. A nő azt gondolta, hogy a gyalázatos tettek mélyén nem rosszaság, nem valamiféle alávaló akarat működik, hanem a hasztalan és hiábavaló ígéretek eróziója, a be nem váltott szavak elromlása, a szavak, melyek csak szavak maradnak. Maga sem tudta, mennyi időt töltött a tornácon, ahol a férfi is annyit időzött. Hőség volt már, feltámadt a szél, és forrón sepregetett a kertben. Elárulták. Sírt is talán, a haját igazgatta. Megszámolta a tornác hamutartójában maradt csikkeket. Mindegyik más méretű volt. Elárulták. A nő a gyász módozatain gondolkodott, ruhákon, melyeket hordani fog, a sír helyén, a szertartáson, a tor eseményén, és azon, hogy elárulták. És képtelen volt visszamenni a hálószobába, ahol a férfi holtteste hevert. Mert elárulták.

Aztán esni kezdett.

És még másnap is esett.

És aztán már nem, nem akart elmúlni.

A férfi a kertben, a loncbokrok mellett ásta meg a sírt. Olyan könnyű volt a nő teste, hogy a döbbenettől elakadt a lélegzete. Mintha a ruhán kívül nem is lett volna súlya. Nem szólt senki rokonnak, sem ismerősnek, nem értesített senkit. A város felől elért hozzá a harangszó, az elég volt. A tornácról jól látta a megbolygatott föld feketeségét és a kicsiny keresztet, azt akarta, hogy közel maradjanak egymáshoz. Egyetlen pillanatra sem akarta elkerülni a másik vádló, szemrehányó pillantását. Tudta, az árulóknak mindig többet kell dolgoznia.